

REDACCIÓ

Ripoll, 22, 2.

ADMINISTRACIÓ

Ripoll, 22, 2.

LA GRAMALLA.

SETMANARI CATALA.

Se vent en tots los kioskos.

Suscripció; Tres mesos quatre rals.

Dos quartos lo nombre.

LLITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

Sortirà tots los dissaptes.

SUMARI.

La llengua catalana.—Lo nostre penó; per Albert de Palomeras.—*Adeu!* per R. Messegue.—La guerra de l' Independencia; per B. R. y C.—*A m' aymada;* per J. Tuñi.—Quadro de costums; per M. S. Z.—*L' ànima catalana;* per A. Guimerà.—Teatres; per S.—Comunicat.—La ciencia al alcans del poble; per P. Aldavert.—Novas.—*Corrandas;* per Felip de Salta.—*Xarada.*—Solucions.—Correspondencia.

La llengua catalana.

Animas ingratas no mancan que al veurer l' actual renaxement de nostra aymada parla, li presentan tots los obstacles que possibles troban pera aturla en sa marxa; mes ella com arbre que com mes lo podan mes afana treu, cada dia va mostrant novas branquetes que per provar no jau tan oblidada com alguns la voldrian, li oferexen alguns cors catalans que 's recordan que ella fou la primera ab que invocaren lo Sant nom de Maria y que ab ella parlava sa mare quant en lo bres la gronxava y per dirho de una vegada que están convensuts que es y altre no pot esser la del poble catalá, porque com diu be lo Virgili de Mayana: los pobles tenen ànima y las ànimas son immortals.

L' amor á exa llengua tant celebrada y aplaudida no sols per las corts de Provensa y Aragó, sino que també per las de Castella, Anglaterra é Italia; no es com crehuen per cert mol poch, de poca importancia, ans lo contrari y fins pot dirse es de honra propia; y basta per veure axó lo recordarse lo modo que correspongueren las altres provincias á n' al amor per lo qual s' enllasá Catalunya; ja que altre co-a no fou que l'amor entre dos prínceps, puix desde son principi comensaren pera pendrens la gloria que habiam guanyat en lo Comptat de Barcelona ahon relluhiren homens de la talla de Fivaller y Claris; després á pesar de la sang que derramarem nos robaren los furs y per fi volen privarnos de nostre parla, parla que usaren aquells que en los temps vells en Grecia y en los moderns en lo Bruch y Girona, tant alt alsaren lo penó de Catalunya.

No fassi creurer axó que nosaltres som exclusivistas, de cap manera volem que 's parlia sols lo catalá, pero si desitjem que cada reyalme parle ab sa propia llengua y de exa manera portant á la Mare Espanya una flor cada povincia podrá formar una escullida to-

ya, y no pot ser de altre manera porque mal pot correspondrer ab sa mare adoptiva, 'l que falta ab la propia y que 'ls catalans sempre han pensat axis ho proban molt be los célebres Capmany y Aribau, que al mateix temps de conrearen la llengua materna ab sos profons conexements, no pochos dias de gloria donaren á la Espanyola.

A los que á exa parla li donan lo nom de dialecte creyem los dexarem convensuts si van de bona fé, ab sols recordarlos que l' idioma que no li faltan paraulas per poder parlar ab lo guerrejador crit dels capitans, la concisió dels legisladors, la melodia del ayman, la gravetat de la filosofia y lo polit y delicat de la cort; que te obras com lo Consulat de Mar obéhit fins en terra estranya y guardat huy dia per los savis moguts per s' admiració; com lo Tirant lo Blanch, de qui Cervantes aferma qu' es tresor de jausiment y pasatemp; que te primitius mapas cosmografichs, preciosíssims códichs y respectables crónicas, que poseheix una riquíssima poesia popular, poemas heroichs, romanceschs é histórichs; que fou parlada per Lull y Ausias March, celebrada per Dante, conreada per Petrarca y que fou l' idioma matern dels reys aragonesos y per molt temps oficial per los estats d' Aragó tant en Espanya, com en los dominis de Orient, creyém basta per poder dir ab tota convicció que no es dialecte sino una verdadera llengua y la que oficialment te mes datos pera provar sa importancia.

Com veyem, puix amats lectors, la parla catalana te una importancia y utilitat gran y es una llengua que conta ab tanta ó mes abundó de paraulas que qualsevol altre y pera fer callar á aquests mal contents agrupemnos al costat d' ella, fent los esforços que necessita per realarla, tenint present aquellas célebres paraulas:

Pus parla en catalá, Deu li don gloria.

LO NOSTRE PENÓ.

Si en lo mon tots pensessim de la mateixa manera es ben clar y evident que may nos brallariam y tots viuriam en una pau eterna. Pró sent la varietat inherent á la naturalesa, sentre la petició d' aqueix principi la criaturada, l' ignocentada mes grossa, busquem l' unió natural, homogénea de las qualitats que forman la varietat, y allavors tindrem l' igualtat veritable, allavors tindrem l' armonia.—L' armonia de

las intel·ligencias ne té 'l fonament la rahó. Y ¿qui té la rahó? ¿qui poseheix la llum escullida de la veritat pera apagar la llum dels altres pensaments, y com lo sols ferse rey de las inteligencias confonen los estels del dupte que 'n clarejan tremolenchs en totas las ànimas? Vindrà un, cegat per l' interés, y proclamará un principi, com lo principi unich sortit de la veritat; vindrá un altrecegat per qualsevulla altre cosa y 'n proclamará altre principi, pot ser lo mes absurdo, pot ser combatent lo mes clar y natural.

Sols d' aquexa manera comprenem que la nostra causa tingui inimichs y que 'ls inimichs de nostra causa 'ns surtin ab unas proposicions, ab unas hipòtesis las cosas mes peregrinas del mon. Dirán que no tenim un terreno fixo, propi, ni prou ferm pera caminar 'hi segurs: dirán que com papallona anem revoletejant de flor en flor pera treurer d' ella lo que mes nos agrada. Qu' ho diguin; qu' ho creguen y ja veurán que com mes costa y mes s' examina y mes se tanteja per fer los fonaments, l' edifici es mes bonich y mes fort. Vejám ara las objeccions que 'ns fan.

Diuen que la nostra causa es mesquina, raquílica, perquè per compté d' anar cap á la germanó dels poples correm cap á la separació. Si la neu y la calor se volen confondre en agua, la neu ne pert sa blancor y sa hermosura; ne pert son distintiu; ne pert sa naturalesa. Si l' unió que desitjan alguns es fer perdre a cada membre sa vida, son carácter, allavors si que no volém pas l' unió dels poples, porque allavors voldriam la nostra mort. Es massa necessaria la pátria pera poder viurer sens ella.

Nosaltres estém ben convensuts de que la pátria de l' esperit n' es l' univers; de que 'l progrés cumpliat ab sas lleys eternas é inmutables ne va unint, unint tots los pobles ab lo llas sagrat de la democracia, de la fraternitat; nosaltres creyem fermament que 'l vol del esperit sols ne té fi en l' infinit; pro çacás l' àliga que s' enlaira fins los nuvols, l' àliga que 'n desafia al sol, n' oblida jamay lo rocám ahont té 'l niu, ahont té sos fills, ahont té sa pátria? Ah no! Lo mateix la voluntat de l' home. Si l' impuls social l' enmena cap una encontrada universal, l' impuls individual l' enmena cap al lloch ahont ha nascut; perquè en cada planta, en cada font, en cada objecte ne troba un recort, y cada recort n' es un lligay que l' atrau, cada recort n' es l' aliment de sa individualitat. Si volen donchs, qu' existesca la societat, lo primer de tot donen vida á son esperit, al individuo; y axis, y sols axis poden formarla: sense rius no hi hauria mar. Y l' atracció que neix del recorts aquexos, no romp, no axafa pas lo cercol de sa acció progresiva: tot al revés ella es lo puntal que 'n sosté l' esperit de nacionalitat, com la familia, un punt que 'n sembla tant petit é insignificant, n' es lo fonament que n' aguanta en equilibri á l' humanitat, perquè dona tota sa forma necessaria á l' individualitat, y 'l poder individual n' es l' arrel del arbre social.

Nos diuen també mesquins, perquè no volém dexar lo nostre llenguatge pera formar una llengua universal. Hi ha cosas que de lluny semblan molt bonicas y encisants perquè 'n van

vestidas ab lo fals mantell d' un interés general, mantell qu' enlluerna ab sos adornos, pró que examinats fredament, analisats sense passió se veu ben bé que son falsos. «Es vritat que alguns desitjan que 'n malahim ingrats lo nostre idioma pera barrejarlo ab los altres y formarne un de nou que 'l pugue parlar tot lo mon? Dexant apart l' imposible d' aytal somni, se coneix tot seguit que qui axó desitja, ho vol tant sols perqué bratém lo nostre llenguatge pel seu, y no pera formarne un altre, pus qu' ell es lo primer de no voler dexar aquell que li agrada. ¿Per qué no 'l dexan los nostres contraris? Lo llenguatge del cor es lo natural, perque solsament ell surt espontáneament, y tal vegada val menys lo nostre cor que 'l seu? ¿Tal vegada no tenim lo dret d' expressarnos ab la mateixa llibertat qu' ells? Si axó desitjan, si desitjan que mudem de parlar, ja poden comensar á bratar lo nostre caràcter, y á fé que ls hi costará un bon xich, pus qu' l' caràcter neix de la naturalesa y las nostras montanyas, son massa fermas y enlayradas pera pogerlas arrahassar son feble huf. Si es aspre la nostra parla també ho son los nostres monts, pró també son forts y fidels com no n' hi ha gayres. Pregunteho á n' en Napoleon qu' ab tot y sas forssas y atreviment no 'ls pugué deshonrar.

Nos diuen també rancis; nos diuen que eridém y valdem pera dessoterrar glorias passadas y reviuir cadavres corrupts. Ells ho son que basquejan per bescantarn s per tot arreu. ¿Quant s' es vist que la presencia del passat no inspirés beneficament pera caminar per la via del progrés? ¿Qui podrá negar que de las cendras de la mort ne surt la gu-pira que encen lo foch de la vida? Donchs si anomeném ab gran respecte 'ls concellers, si anomeném ab gran amor los nostres furs; no es pas pera que tornin los temps dels concellers y dels furs sino pera mostrar al mon dignes exemples de justicia, dignes exemples d' independència, que seria bó imitar y recordar, exemples que tants y tants ne té l' historia de la nostra terra. Y perqué tants ne té, voldriam que 's recordessin mes sovint, voldriam que tothom los sabés de memoria, perqué per desgracia á vegadas nos fa patir lo sentir celebrar glorias castellanas sense barrejar 'hi de catalanas y anomenarlas nacionals.

No hi fa pas res que 'ls castellans se piquin perqué l' amor de Catalunya 'ns fassi oblidar á Castilla. ¿Y qui es que no estima mes á sa mare que á sa tia, y mes quant aquexa ha menyspreat á n' als nebots, quant hasta ha tentat contra la seva vida, perqué anár contra la vida es lo volguer robar la llibertat? Si d' axó se quexan mes rahó tenim nosaltres de quexarnos, pus zen quins escrits, en quins discursos seus se veu que 's resi del catalans ni de cap provincia? Y no solsament axó, sino que lo que son glorias nacionals, glorias conquistadas ab l' ajuda de tots los fills d' Espanya, ells las anomenan castellanas, y arriuan al estrem injust d' apropiarse las que forman part íntegrament de l' historia de Catalunya, no espanyola. Si parlan de reys parlan d' en Fernando é Isabel; si parlan de escriptors parlan d' en Cervantes; si parlan de guerrers parlan del Cid; si parlan d' heroicitats parlan d' en Gusman; y ni 's recordan dels Berenguer, ni d' en Flor y Entensa, ni del Ausias March; ni d' en Blanca, ni d' en Claris y en Fivaller. En bona hora no 'ns liquin per res en l' historia castellana, que per res los necessitem; pro no tenen dret á passarnos en silenci quant ne tractan de l' historia espanyola.

Y lo que 'ns sorprén moltíssim, es que 'ls que 's quexan del nostre provincialisme innocent, digne, noble propi dels cors independents, son los partidaris mes acerrims y supersticiosos d' un provincialisme mesquí, malèvol, que viu solsament de la sanch de sas germanas; perqué ¿quin provincialisme hi ha mes maligne que 'l de Castilla disfressat ab la vesta de la nacionalitat? ¿Acá té res de nacional l' esperit seu? Si parla de glorias nacionals solsament parla de las sevas particulars: si tracta d' interessos, que 'n diu de la nació, tant sols ne tracta dels seus, no recordantse dels nostres sino pera escatimarlos. Mes nos estimariam que no se 'n recordés si sos recorts son insults y robos é injusticias.

Albert de Palomeras.

¡ADEU!

Jo am' d' inmens amor á ma gentil aymia
com am' la flor las brisas que solcan per l' espay;
mes ¡ay! que son amor me fou robat un dia,
y ja 'l conhort que cerco no pueh trobarlo may.

Quan son amor tenia, revia sas miradas
com rep del nin la mare lo bes d' amor mes grat.
Avuy de son amor las flors veig desfulladas,
y quan sos ulls ne miro de pena 'l cor me bat.

Lo sol de ma esperança que cada jorn sortia
y ab son calor ne dava la vida á mon esprit,
¡que 'n fa de jorns, nineta, que sos raigs no m' envia
per traure la tristesa que porto jo en lo pit!

¿Recordas, dolsa aymia, quan t' ayma d' amor
(plena
ab los accents ne davas al cor lo qu' es mes grat?
¿Recordas quan me deyas: «per tú mon pit alena,
jo t' am á tú com ama lo prés la llibertat?»

Mes ¡ay! que ton amor ne fou com lo deliri
que per moments alegre al trist agonetjant,
y aprés ne dexa 'l cor sumit en lo martiri,
y á trossos la existencia del cos ne surt volant;

—Y aixís com despietada la verinosa abella
ne xucla tot lo néctar del cálzer d' una flor,
aixís lo meu amor dintre mon pit s' estella,
aixís mas esperanças los desenganys han mort.

Adeu, mas alegrías, que prest foreu passadas;
recorts grats de mon ayma, ¡perqué 'n mon pit esteu?
Dexeu mas flors d' amor besarne desfulladas!..
¡Adeu, mas esperanças! ¡Adeu per sempre! ¡Adeu!

ROSSENDO MESSEGUER.

LA GUERRA DE L' INDEPENDENCIA.

(Continuació).

Napoleon ab un decret donat lo 6 de Juny traspassá la corona d' Espanya á son germá Joseph després de declarar la junta de govern que sens renunciar á tenir per rey á un príncep de la familia espanyola preferia á n' en Joseph entre tots los germans de Napoleon y aquet al mateix tems convocá unas corts de 150 diputats que s' havian de reunir lo 15 de Juny á Bayona.

L' exercit victoriós de Bailén entrá á Madrid lo 22 Agost y s' formá una junta suprema de regencia que presidida per Floridablanca proclamá per rey d' Espanya á Ferrant VII. En Joseph dexá la capital de l' regne y se n' torná á França mentres tots los pobles estavan repel·lint als francesos. Saragossa després de resistir un terrible bombardeix, repel·li l' exercit estranger qu' havia pogut entrar ja en los carrers de la ciutat. Vegent Napoleon lo mal que anavan los seus assumptes á Espanya resolgué passar ls Pirineus al frente d' un nou exercit lo 8 Novembre del mateix any 1808, la junta de Madrid tingué de refugiarse á Sevilla y Napoleon cenyintse per un prompte la corona, derrotá ell mateix als anglesos qu' habian vingut per ajudar á ls espanyols. Saragossa fou sitiada altre cop pel duch de Montebello als ultims de Desembre y tingueren que guanyar la ciutat pam per pam, la que no hagueren completament subjugat fins lo 22 Febrer de 1809 que la ciutat capitulá. L' immortal Girona resistí tres sitis y després d' haber resistit sexanta mil balas y granadas, de tenir oberta la muralla per set cantons, de tenir no més que mil y cent homes de guarnició y de tenir que menjá herbas y hasta las corretjas dels caballs, Girona s' rendí perque ls medis humans no poden resistir ja mes avant. Napoleon dexant altre vegada l' Espanya á son germá passá la frontera perque conlligadas las potencias del Nort començavan á entrar á França.

Llavors la junta á proposta de Calvo de Rosas convocá las corts d' Espanya y provincias d' Ultramar per l' any 1810, las que feren la constitució de 1812; mes no entrarém a parlar de sa reunió y treballs que feren perque lo nostre propòsit ha sigut solament explicar los fets de la guerra.

Las corts que s' reuniren á Bayona á las que reconegué en Ferrant, forent compostas de molts pochos representants que juraren fidelitat á n' en Joseph, mes lo concell de regencia al saberho declará que s' tindrian per nul·las todas las disposicions que donés lo rey mentres no estigues en plena llibertat y no empunyes lo ceptre d' Espanya.

Eñcare que ls espanyols s' portessin com á lleons en contra ls francesos no per axó dexaren exos de guanyar quelcunas jornadas com la d' Ucles en lo 13 Janer de 1809 manant las tropas francesas lo duch d' Istria y las espanyolas en Francesch Javier Venegas, el general francés Victor guanyá la de Medellin lo 28 Mars, Suxet derrotá l' exercit anglés y espanyol manat per lo general Blake, y per ultim fou batut l' exercit anglés espanyol y portugués que s' dirigia cap á Madrid. Pro si ls francesos guanyavan las gran jornadas ls espanyols protegits per los pobles causavan grans pérduas ab los atachs de guerrilla.

Del 27 al 29 Juliol las tropas espanyolas manadas per en Gregori Lacuesta y las anglesas per Wellington derrotaren l' exercit francés que fugí deshonrosament essent mes de cent curanta mil homens y trenta pessas d' artilleria que prengueren part en exa immortal jornada. Mes refets ja ls vensuts bateren als espanyols en los camps d' Almonacid de Toledo l' onse d' Agost. Lo 18 Setembre obtingueren js' espanyols altre victoria puix lo duch del Parch general de l'

exercit de l' esquerra derrotá en Tames als francesos que tingueren tres mil doscentas baxas entre morts y ferits y havent perdut la bandera d' un regiment. La batalla d' Ocaña donada lo 19 Novembre fou la derrotá més gran qu' esperimentá l' exercit espanyol puix quedá derrotat l' exercit del mitg compost de sexanta mil homens, deguent creure que fou la causa d' exa derrotá, l' haber reunít mes tropas de las qu' estavan acostumats á manar nostres generals. Lo rey Joseph maná los francesos en aquexa jornada y ls espanyols foren manats per Arreizaga.

Victoriosos los francesos en casi todas las provincias resolgueren passar Serra-Morena per Despeñaperros lo 21 Janer de 1810 y llavors la junta s' tingué de traslladar á l' illa del Lleó. Moltes forent las jornadas qu' en los anys 1810 y 1811 sostingué l' Espanya contantse entr' ellas las de Tárrega, Sigüenza, Meca, Lumbier, Chiclana, Tafalla y d' altres. L' exercit anglés-espanyol manat per lo general Beresford destruí en los camps d' Albuhera lo 16 Maitg 1811 al exercit francés manat per lo mariscal Soult y aquell mateix exercit manat per Wellington derrotá altre cop als francesos en la gloriosa jornada de ls Arapiles lo 29 Juliol de 1812 en la que moriren tres generals francesos y las tropas de Napoleon perderen dos áligas y sis banderas. Casi al mateix temps de la batalla d' Albuhera, Suxet s' presentá ab vint mil homens devant de Tarragona. Ls francesos s' apoderaren d' un fort lo 29 Maitg y desd' allí prengueren la ciutat pasant a sang y foch á sos habitants. A ls últims de l' mateix any s' presentá el mateix Suxet ab trenta y cinch mil homens devant de València que s' rendí per capitulació lo 9 Janer 1812.

Després de la batalla de ls Arapiles en Joseph se n' aná ab sas tropas y amichs á Valencia lo dia 10 Agost de 1812, los anglesos entraren á Madrid lo 12 del mateix mes. En l' any 1813 se donaren las batallas de Vitoria lo 21 de Juny en que Wellington derrotá, al cap de ls conlligats a n' en Josep que perdé vuit mil homens, cent trenta pessas d' artilleria y fugí á França. La de S. Marcial donada lo 31 d' Agost per los espanyols á las órdes del general Freire que derrotaren completament als francesos a las órdes de Soult.

Los espanyols tregueren als francesos de casi todas las plassas que tenian. En l' any 1814 los espanyols entraren a França y l' 28 Febrer derrotaren á Soult en Other. L' 2 Mars lo mateix Soult fou batut en Aix per lo general anglés Hill y l' 10 Abril s' dona, la célebre batalla de Tolosa que l' exercit francés fou batut, tingué d' abandonar la plassa y entrá mes á dintre França.

Napoleon vegent per fi l' imposible que l' hi era domenyar l' Espanya, oferí á Ferrant tornarli la corona si treya d' Espanya a ls anglesos pro aquets respongué que res podia fer sens conexement de la nació. Llavors Napoleon lo posá en llibertat y Ferrant enviá l' general Zagas ab una carta per la regencia.

L' rey entrá á Espanya lo 22 Mars 1814 y dexant á la bora esquerra del Fluviá las tropas francesas fou rebut per ls espanyols a las órdes d' en Francesch Copons general de l' exercit de Catalunya. L' 31 del mateix mes los conlligats del Nort entraren á Paris, després de la jornada de Waterloo, y l' 1 d' Abril Napoleon renunciá la corona á favor de son fill y mes tart en son nom y de sa familia tenint que dexar la França que, conexia ja com á rey a Lluís XVIII. Ls francesos dexaren las pocas ciutats qu' encara tenian y aixís acabá la lluyta.

Aixís acabá la gran epopeya espanyola del any vuit; en ella ls espanyols foren dignes de son nom y s' acreditaren de ser bons fills d' aquells que n' temps d' en Gonzal de Córdoba forent los primers soldats del mon, sostenint exa titánica lluyta contra l' estranger colosal que l' volia subjugar. Aixís ha estat sempre Espanya! quant 'ls alarbs derrotarent a n' en Rodrig després d' estar la nació abatuda, s' axeca orgullosa y manté una lluyta de vuit cents anys per recobrar l' independència perduda; en ex temps lo mateix, després de vint anys de postració per lo mal govern de Carlos IV y Godoy 'l lleó espanyol s' dorm lliure per despertar esclau, mes llavors sent sas pesadas cadenas, s' recordá de qui es, espolsa sa llarga cabellera y sens tenir alas per volar, per atrapar l' àliga orgullosa que volia subjugarlo sosté exa lluyta, admiració del mon y acaba per destrossarla quedant altre volta lliure é independent.

B. R. y C.

À M' AYMADA.

Ni 'ls raigs resplandens del sol
Desde qu' en Orient s' axeca
Secantne sobre las flors
De la rosada las perlas,
Ni 'l brillar de mils estels
Que durant la nit serena
Van serpentejant pel cel
Embellint sa blava tela,
Ni amassats tots los brillants

Qu' en son sí guarda la terra;
 Donan tanta claretat
 Com la de los ulls, nineta.
 Y sent son poder tant gran
 Que fins dintre 'ls cors penetra,
 Mira si lo cor tindré
 Plé de condól y de pena.
 Observa, nineta hermosa,
 Com est mal que 's diu *tristesa*
 Ne va aprimant poch á poch
 La corda de ma existencia,
 Com tem' que mas esperansas,
 No surtin, tal volta, certas.
 Observa mon pobre cor,
 Miral hé y veurás nineta,
 Que l' amor sens esperansa
 N' es la tomba del poeta.
 Estimam, donchs, com t' estimo,
 Calma ab ton amor mas penas
 Y 'l remolí de passions
 Que dintre mon cor fermentan

Quant te veix obrir la boca
 Per ferne dolsa rialleta
 Mostrantne tas blancas dents
 Del color de la puresa;
 Me sembla que ja he trovat,
 Que ja he trovat en la terra
 Lo ideal que 'n engendrà
 Los somnis de ma infantesa.

J. C. TOÑÍ.

QUADRO DE COSTUMS.

—¿Qué no anem per lo gall, Sr. Francesch?
 —Sí, home sí; prompte hi aniré ab la familia. Si
 vostés nos volgessen ésser hi aniriam junts.
 —Prou, home prou; pero vosté sempre treballa. Que
 prompte tindrá d' apuntalar lo pis!
 —Vosté sempre de broña Sr. Tano! Qui com vosté
 que ho trobá ja tot arreglat. Pero, y encara no me 'n
 havia adonat, seguín, seguín; que mentres m' aniré
 jo á vestí, podrán enrahonar ab ma muller que al inst-
 tant baxa. Miris ja la tenen aquí. Jo me 'n vaig, que
 ferme esperar no m' agrada.
 —Ola! ola! com ho passen? Grat sia á Deu que ja
 la veig mes reaxida, senyora Mercé. Cregui que 'm
 comensava á donar ja mala espinla la seva desgana.
 Y tú nen? Y tú qué tal Roseta? Qué tal, qué tal feu
 bondat? Veniu, veniu fills meus, que vos donaré algu-
 na coseta.
 —Dexils estar no s' hi amohini senyora Rosa. En-
 demes si, per sort ja 'm trobo un xich mes refeta.
 Quina angunia bon Deu, no 'm podia empassar un
 melindro.
 —Are vostés deuen anar pe 'l gall? Nosaltres tam-
 bé hi anirem aquest dematí. Sinó que are anava per
 un recado mentres lo meu marit s' es á vestir. Oy! si
 hi podriam anar junts! Mirintse si s' esperan un xi-
 quet arribarán los noys y farem colla.
 —Senyora Rosa, ja sap que tindré molt gust ab
 poder anar ab tan bona companya. Lo seu senyor ja 'ns
 ho ha dit.
 —Ve y qué tal, van molt cars enguany los galls
 Sr. Tano?
 —Costan un ull de la cara. D' unas pollas que ca-
 ben al planell de la ma, ni contarán nou ó deu pesse-
 tas. No s' hi pot acostar de mitja hora lluny.
 —Be qui 'ls te que 'ls gastis.
 —Si per axó parla, que no direm de vostés?
 —Res, treballem y anem passant y adorant. Miris
 ja arriba la noya de costura. Los noys no poden tar-
 dar á venir. Ja 'ls veig, ja 'ls veig y que alegres venen!
 Ve está clar com que ans de marxar, los hi hem dit
 que aniriam pe 'l gall en tornant d' estudi, corren y
 saltan mes que un esquirol.
 —Mare, mare que no hi anem?
 —Veniu, veniu que no 'm conexeu fills?

—Vaja no us poseu atsups, que no veyeu que us
 estima tant la senyora Mercé. Mira la Roseta, noya.
 Jugueu, jugueu totes duas.

Y mentres en axó estavan baxava ja mudat lo
 senyor Francesch, vejent á aquí los seus fills, s'axe-
 caren y li besaren la ma, fentlo mes content que si
 hagués tret una rifa.

Apa, apa, axequeus digué la senyora Mercé als
 seus nens, axequeus y aneu al devant ab vostres
 companys. Cuyteu, cuyteu que anirem á comprá 'l
 gall.

Y en tant lo senyor Francesch y 'l senyor Tano, ab
 las sevas mullers y los seus fills, emprenian la marxa
 carrer avall vers la esplanada per fer la compra.

Al arribar al terme de son camí, y després d' ha-
 ver pegat una ullada á tots los remats y á tots los
 puestos hont las pagesas acudan á vendrer la viram,
 los veurem entrar en un remat per veurer si podrán
 firarse de dos galls, que á son bon entendre eran los
 mes grossos.

Quisqu per son cantó, lo senyor Francesch y lo
 senyor Tano buscan y rebuscan, fins que, haventlos ja
 trobat, venen ja á consultar ab la senyora Mercé y la
 senyora Rosa sobre la pessa.

No 'ls han ullat mal no, no n' hi ha pas de mes
 bons en tota la remada. Vaja, vaja; 's pintan sols per
 axó digueren quiscuna de las duas senyoras al marit
 de l' altre.

Satsfets del éxit de sas investigacions, ni sisquera 's
 pararen en lo preu; sinó que posant ma á la butxaca
 prompte se 'ls feren seus. Y donantlos al dos noys de
 la senyora Rosa, que eran ja esjugadets, baxaren fins
 á comprar tres parells de capons á las pagesas.

—Veig que també hi enten senyor Francesch. Home
 me 'n alegro, de tot s' ha de saver. Mes sap que 'ns
 surtirá molt cara la funció aquest any! Divuit pesse-
 tas cada un, sap qu' es tot un capital. Pero va es una
 diada!

—Qué li sembla senyor Tano de aquests capons?
 —Si 'm vol creure á mí dexemho per las donas.
 La vritat jo en capons no hi entench pilota. Aveurer,
 Mercé veniu, mireu que us semblan aquets capons?

Y prenentlos los dona á la senyora Rosa, que des-
 prés d' haverlos mirat y convingut ab la senyora Mer-
 cé, de que era cosa tendra, los torná á entregar al
 senyor Tano que mes content que unas Pascuas los
 comprá donantne un parell á cada una de las noyas;
 y lo mes grosset á son fill que ja comensava á sumi-
 car, perquè los de la senyora Rosa no li permetian
 portar los galls.

Firats ja, y contents tots, homes donas y criaturas,
 se 'n tornaren las duas familias cap á ca 'l senyor
 Francesch, lo qui frisava ja pera pesar lo gall segons
 costum en sa casa establerta de molt temps.

Quina altre alegría no tingueren al veure que los
 pesos los donavan la rahó altre vegada. ¿Qui mes felis
 que aquells dos bons senyors?

Y després d' un xiquet de conversa que 'l lector pot
 be compendrer sobre que versa se retirá á casa seua
 ab lo gall y tres capons la felissa familia del senyor
 Tano; familia qual felicitat no estava precisament com
 la del senyor Francesch en sa bona posició; sino en lo
 bon carácter de 'ls esposos qual divertiment major con-
 sistia, en seguir aquesta com totes las altres sencillas y
 puras costums de nostra terra.

M. S. y Z.

L' ANIMA CATALANA.

Abillada ab guspiras—del sol gegant,
 conduhintla en sos brassos—l' ángel guardiá,
 un ánima devalla—l' excels palau
 per vestir vora nàtres—trajo carnal.
 Amorós esguardantla—l' ángel li parlá:
 —Tria de l' ampla terra—l' endret llunyant
 en que vullas romándre—prop tos germans.
 —Vull respirar lo flare—de llibertat,
 ser ferm com las montanyas—ferir com llamp;

vull 'nar en mitj d' un poble—de cors lleals
 que si al amor s' entreguin—no 's venguin may;
 vull que 'l nom de ma patria—siga l' espant
 de las hosts envejotas,—dels vils tirans;
 vull que 'ls fets de ma terra—sigan tan alts
 que ab lo front sos fills toquin—la eternitat.
 Axí l' ánima parla—del cel baxant...
 Vora d' ella s' axecan—monts enasprats,
 d' un monastir escolta—lo seny brandant!...
 Obre l' ángel sos brassos,—ab pler s' esclam':
 —Naix al peu de las rocas—del Montserrat;
 aquí arrelan las glorias.—¡Ets catalá!

A. GUIMERÁ.

TEATRES.

En lo teatre Espanyol se posá en escena lo dime-
 cres y dijous d' exa setmana, la zarzuela del señor
 Camprodon, titulada «El diablo en el poder.» Alguns
 de 'ls actors que prengueren part en la representació
 de la dita obra, compliren molt be ab sos respectius
 papers; pero per desgracia altres no cumpliren prou
 ab lo públich. Esperem que si 's torna á posar en es-
 cena, procurarán esmenarse un poch en lo cant, y d'
 eix modo la concurrencia que asisteix á dit teatre,
 veurá ab mes satisfacció la funció de que tractem que
 en las dos primeras representacions.

En lo de Talia s' estrenaren exa setmana alguns
 quadros entre 'ls que merexen ser nomenats «La Dio-
 sa Cibeles» y «La batalla entre griegos y romanos,»
 tant per la bona direcció com per lo ben presentats
 que foren. La part dramática posá en escena «Los
 cantis de Villafranca,» «Monarquía y República» y
 «Maruja,» las que foren desempenyadas ab bastant
 acert y s' hi distingiren molt la Sta. Losada y los
 señores Molgosa, Blanch y Muñoz. Lo que recomenem
 á la companyia en general es que estudie be 'ls papers
 y d' exa manera no 's veurán obligats á efigir parau-
 las als versos, fent perdre de aquexa manera alguns
 bons efectes de las produccions que representan.—S.

COMUNICAT.

Se 'ns ha passat per insertar lo següent document,
 traduhit del alemany, que no duptem veurán ab satis-
 facció tots los verdaders aymants del art en Espanya.

Lo document diu axis:

«Memorial que presentan *la opinión pública, l' art y la
 moral ofesa*, al príncep Leopold Hohenzollern-Sig-
 maringen, per quant ocupi, ab la gracia d' En Prim
 y de la Constitució, lo trono de Carles V.

Senyor:

Las infrascritas senyoras y 'l generós cavaller que
 també suscriu, á V. R. P. ab la major sumissió y res-
 pecte, exposan:

Que avuy que felisment brilla per aquesta desven-
 turada nació l' iris de pau y benandansa; qu' avuy
 que s' ovira per la part del Nort l' estrella del Mitx-
 jorn; avuy que mercés al inclit D. Joan va á regnar
 felisment sobre naltres un príncep instruit y educat,
 conexedor de la música y de la literatura de son
 pays y de la nostra; qu' avuy qu' Espanya s' alegra,
 se congratula, se regosilja y 's rejuveneix y s' entus-
 siasma, y s' admira com vostres reys peus van á
 pujar los grahons del reyal trono ocupat un jorn per
 los Alfons, los Carles y los Felips, y com ab vostra re-
 yal mirada d' áliga, anau á consolar á tantas viudas y
 á tantas donzellas y á tantas órfanas, y ab vostra reyal
 ma anau á macar tants tontos com corren fent l' os
 per aquets mons de Deu, las infrascritas no poden me-
 nos, senyor, de suplicarvos desde 'l fons de son cor
 nafrat, vos dignau mirar ab ulls compassius l' estat
 de nostre escena desde que han sortir en ella exos
 malendrins y mal apel-lats artistas los *Bufos*.

Llástima es á fe, senyor, al veurer que en una terra
 tant privilegiada com la nostra y (huy la vostra) 's
 comporti lo que uns botarates sens educació artística

fassia malbé 'l gust del públich de la manera llástima com ho continuan fent; llástima es á fe, senyor, que un espanyol anomenat Arderius per lo sol plaher de trenta diners venga miserablement á son mestre, l' art; llástima es á fé, senyor, veurer que per uns miserables ralots unas sensillas donzellas perdin lo pudor en escena ab ademans y gestos indecents no permesos en Alemany, ni en Prusia, y si sols reflexo fael de las costums bacanals de la batxilera França, vostra *amiga*; llástima y pena causan, senyor, veurer com nostres exhortacions, amonestacions y discursos quodiàns se perden en l' espay sens veurer que tornin á bon camí exas condemnadas ánimas que la moral retxassa, que l' opinió condemna y anatematissa l' art; llástima es á fe, senyor, veurer com cada dia aparexen los tals histrions ab alguna altre bestialitat de son repertori, ab fi d' embaucar lo públich senzill que 's dexa embaucar perque nostre públich es molt desprevingut, senyor, molt desprevingut y la prova la tenim en vos mateix, tota volta que conexeu á fondo nostres costums, nostre lliteratura y nostre música; en fi, senyor, axó es un escandol, y si vos, que sou home docte, de gust, de moralitat y d' art, no poseu remey fort y eficás á fi de que acabin d' una vegada totas las barbaritats deshonestas de exos anomenats Bufos Arderius, ben prompte regonexereu que en vostres esdevenidors estats no podrà viurer una persona decent, perque serán convertits aquells en un famer y enllotat lo poble de tal mena que será luego una tribu d' orangulants y megateris.

¡Senyor! ¡senyor! ¡senyor Leopold Hohenzollern-Sigmaringen!! ¡Tingau pietat de l' art en Espanya! ¡Mirau ab ulls compassius als verdaders artistas, que 's moren de fam, sent axís que las espellifadas suripantas (com diu un gran publicista) se troban rodejadas de tots los perfums, de tots los goitxs y de totas las satisfaccions apetibles, perque no tenen reparo ab ballar públicament un *can-can* ab tota la gracia y desenfado parisien!

¡Senyor, senyor, senyor Leopold Hohenzollern-Sigmaringen! las exposantas y 'l qu' exposa esperan de V. M. veure un rasgo notable de sabiduría trayent del regne á exos falsos sacerdots del temple de Talía, á exos impúdichs mercaders privantlos desde vostre adveniment al trono per tots desitjat lo que ab descredit de nostre grave nació civilisada continuin los artistichs sacrilegis ofenent á las orellas filarmónicas ab sos descabellats cants, llastimant la moral ab sos insuls *libretos*, fastigiejant al próxim ab sas sempiternas tarambanadas.

Per pietat señor Sigmaringen! Vos sou l' unich que pot lliurarnos de semblant plaga; vos que no teniu orellas de ase segurament vos que sereu un home com convé á nostra patria y conexeu la poesia de Goethe, y la música de Gounoud, sublimejau y regenerau la música en Espanya, privant y suprimint de reyal ordre 'l mal gust, tallan lo cap á exos Holofernes de l' art, anomenats bufos Arderius y axí os quedarán agrahits molts pares de familia, la moral, l' art en manigas de camisa, l' opinió pública y varios individuos de voluntaris de qual nom no es diplomàlich recordarse; los que suscrihuen senyor donchs á nom y á representació de tots ells.

A. V. R. M. suplican os dignau pendre en vostra alta, sublim, elevadísima, reyal y privilegiada consideració las rahons exposadas y decretar en sa vista de reyal ordre y quan pugau la supresió de aquexa bárbara companyia Arderius que tant mal fá á nostra patria fundantse V. M. per axó en l' immoral y tonto de sas representacions y en lo insoportable y salvatge de son cinisme artistich que traspasant totas sas reglas del convenient decoro escenich convertexen á la societat expectadora de sas tonterías, en societat de kafres, cosas que no pot permetrer un princep alemany y menos vos que sou antagonista de la França.

Suprimiu senyor de una plomada la tontería hufa y viviu tant com Matusalen.

Senyor: A. L. R. P de V. M.—*L' Art, la Moral, la Opinió pública.*

LA CIENCIA AL ALCANS DEL POBLE.

Es convenient recullir las ayguas de pluja en dipòsits forrats de plom? No. La eausa d' axó, es que, tenint com tenen aquestas ayguas tant d'ácit carbónich dissolt, es segura la formació del carbonat de plom, conegut vulgarment ab lo nom de blanquet, sal que es en estrem propicia á enmalzinar.

L'aygua, bull sempre á una mateixa temperatura? Sí, quant aquella se troba en llochs situats á un mateix nivell. Mes quant l'aygua se troba á un nivell molt alt, per exemple á la cima d'una elevada montanya, bull á una temperatura mes baxa, que quant está al mateix nivell del mar. Aquest fet té una explicació molt senzilla. L'aygua bull, quant la pressió del vapor que's forma es superior á la que sobre la superfície del líquit exerceix l'ayre atmosféric, y sent mes xica la pressió del ayre en los llochs elevats, perque n'hi ha mes poca capa, d'aquí s'origina que la del vapor la sobrepuja mes prompte.

Perqué veyem á certs insectes, anar sempre en busca de'ls cadavres de'ls táups y altres animals menuts? Perqué las larvas d'aquets insectes, necesitan pera sa manutenció, substancias animals, mes que sian de régimen vegetal en estat perfecte. Per axó buscan los cadavres de'ls animalets per poder depositar en ells los ous, que han de procrear la especie, baix la transformació de ou á larva, de larva á ninfa, y de ninfa á crisálida, ab la circunstancia que ans de dexar sos ous dipositats sobre'l cadavre del animal, procuran enterrar aquest treyent la terra sobre hont descansa.

P. ALDAVERT.

NOVAS.

Lo diumenge passat tinguem lo gust d' assistir á la distribució de premis que l' Excelentísim Ajuntament feu entre 'ls alumnes y alumnas de la escola de cegos y sorts-muts, en lo espayós Saló de Cent de las Casas Consistorials. Digna es de notarse la destressa ab que 'ls alumnes de música tocaren la *Romería á Montserrat*, y particularment alguns d' ells que, en l' acte de la distribució, tocaren algunas pessas al piano acompanyats de armonium, en lo qual foren molt aplaudits. No ho foren menys las senyoretas Pasqual y Soler en los solos que cantaren acompanyadas al piano per son digne professor; com també la salve que cantaren á coro en la *Romería* avans dita. També son de notar: lo discurs fet per lo professor de música y director de l' orquesta senyor Carreras, lo de gracias que recitá la senyoreta Soler al termenar la distribució, y lo que en nom de la Corporació Municipal feu lo senyor Rius y Tauler.

Per tant, felicitem de tot cor al Municipi de Barcelona per son acert en escullir los premis, que consistiren la major part en instruments de música, además de las medallas, quaderns musicals, etc., tots ells de gran utilitat.

Als professors d' un y altre sex, los felicitem també per los avensaments presentats per sos respectius dexebles, ja en dibuix ó ja en *labors*, com tinguem ocasió de veure en lo saló immediat al de Cent, y per l' ordre que feren observar en dit acte, lo qual contribuí al major lluhiment de la festa.

Tots los convidats s' en anaren sumament complacuts.

Se 'ns ha dit que está á punt de sortir una revista trimestral, escrita en catalá lliterari y que será, com nostre setmanari, de *lliteratura, ciencias y arts*.

Se 'ns ha dit que la direcció correria á cárrech de un distingit poeta catalá, y será redactat per los mes renomats escriptors de nostra terra.

Molt nos plau que aytal se fassia, y sols desitxem que sia prompte.

La Crónica de Cataluña, s' ha ocupat altre volta en sas columnas de nostre setmanari. Molt sentim que s' hágia posat en lo terreno en que ara 's troba. Nosaltres, satisfets ja ab la confessió que ha fet de que l' article en qüestió era *catalá*, y no com nos deya un *gerga* de paraulas que no pertenyian á cap idioma, tanquem la discussió esperant que 'l públich nos farà justicia.

«La Jove Catalunya.»—Esta Societat celebrará sessió ordinaria lo dilluns dia 18 del corrent en lo local y hora acostumats.

S' hi suplica la assistencia á tots los sócis.

P. A. de la J. D.—Lo secretari, A. Aulestia y Pijoan.

FOLLIAS.

A... ELLA.

Cántalas tú, ma estimada,
cántalas tú, mas follias,
qu' encara que res valguessin
cantantlas tú molt valdrian.

No dexis veurer pas gayre
als aucellets ta boqueta,
que 'ls aucells son atrevits
per picarne las cireras.

Quant te vulguis veurer, nina,
ben fidelment retratada,
vina á veuret, en mon cor
que tant sols viu ab ta imatge.

No sé que feres en l' aigua
que 'm vas donar en la font,
que si 'm refrescá la boca
me va omplir de set lo cor.

FELIP DE SALETA.

XARADA.

Per *hu* y *dos*, en lo mitx día
Te podrias passejar;
Si l' *hu* y *tres* de la estació
No 't fes desdir aviat
Si á ca'l perruquer te 'n entras,
y 'l mono n' es castellá.
prompte 't diu vosté *hu* y *quarta*?
be es clá, com qu' es son trevall!
En plural *quinta* y *segona*
Es batalla molt, molt gran
Batalla, que N' Alfons vuyt,
Va guanyá als mahometans.
Dos y *cinq* es adjectiu
vol dir, inútil ó en va.
Catalans penseuho be,
de pensar no us canseu may.
Soch un riu que á Catalunya
ab ma corrent vaitg regant.

JAUME MOLAS.

(Tramesa pe'l correu.)

Solució á la endevinalla del nombre 8:

GUERRA.

Solució á la xarada del nombre anterior:

VIOLA.

Correspondencia de «La Gramalla.»

Ramon Curdumi, Barcelona. L'hi publicarem.—Enrich Pedemonte, id. L'hi publicarem 'ls articles.—Joseph Ribbar, id. Si fos mes ben feta l'hi publicariam.—F. J. Tobella, San Pól de Mar. Se l'hi publicarà; envii las altres.—Joan Pla, Barcelona. Atés lo que'm diu l'hi publicarem.—Un bisbalench, id. No'l podem complaure.—R. B. A., id. L' mateix.—Miquel Agut, id. No ho podem publicar y cregui qu'ho sentim.—Lluís Palahi, Girona. No'l podem complaure. No s'ofengui.—Joan Artis, Barcelona. Deixis veura de 12 á 2 en l'administració d'aquest setmanari. Fassiu quant l'hi vingui bé.—Piu Atray y G. Malgrat. L'hi publicarem la segona.—R. y C., Barcelona. Se l'hi publicarà á son degut temps.—Pau Nin y Queraltó, Vendrell. Rebuda la suscripció.—F. de S., Girona. Rebut lo seu.—Merces Bonaplata, Barcelona. Si vehuen bonas disposicions, però no puch publicarho. Nos contradigui vosté mateix.—Vifredo Moncada, Montaner, id. L'hi publicarem follias, lo demés no pddem.—B. Tort, id. No'l podem complaure. Dispensins.—Jacinto Torres, id. Se l'hi publicarà á son degut temps.—Ramon Padró, id. L'hi publicarem.

Director: En Francesch Matheu.

Estampa de Lluís Fiol.—Barcelona.